



for a living planet®

Høringsuttalelse fra WWF-Norge

15. september 2010

Det faglige grunnlaget for oppdateringen av forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten.



I Norge er vi heldige som har mulighet til å investere penger, timer og arbeidskraft på å bygge en kompleks forvaltningsplan for Barentshavet - Lofoten hvis målsetning er å oppnå en økosystembasert forvaltning av havet. Økosystembasert forvaltning betyr at miljø og økosystemhensyn overordnes i både prosess og beslutninger i forvaltningen. Det handler ikke om å kun balansere interesser, men å legge de miljøfaglige vurderingene som premisser for forvaltningen.

Å nå målet om økosystembasert forvaltning er avgjørende for at Barentshavet skal bevares som et rent, rikt, velfungerende og svært produktivt havområde – ett av de stadig færre store økosystemer i verden som er relativt intakte. Området som omfattes av forvaltningsplanen rommer enorme naturverdier og utgjør den vakreste og kanskje viktigste kystnaturen i Norge. Områdene er spesielt næringsrike, og dette sammen med de fysiske forholdene, gjør dem spesielt egnet som henholdsvis gyte-, yngle-, hekke- og beiteområder. Disse havene har i årtusener og frem til i dag vært viktig for oss nordmenn fordi vi har kunnet livnære oss av ressursene som havområdet har gjort det mulig for oss å utnytte. Med en forsvarlig forvaltning vil disse ressursene også være tilgjengelige for oss fremover og for fremtidige generasjoner.

Utfordringene er store i en tid der global oppvarming og forsuring av havet kan komme til å endre økosystemet drastisk - kanskje for alltid. Som følge av klimaendringer åpner nye havområder seg og nye muligheter for transport og ressursutvinning gjøres tilgjengelig. Isen som har vært et stengsel for ferdsel og aktivitet, og som har beskyttet natur og dyreliv på en effektiv måte, er på vei til å forsvinne. Når dette nå endrer seg må vi tenke nytt, innovativt og fremtidsrettet om forvaltningen av havområdet.

WWF viser til høringsprosessen vedrørende helhetlig forvaltningsplan for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten, og oversender herved vårt høringssvar.

Kontakt for mer informasjon:

Nina Jensen – Fagsjef – njensen@wwf.no – tlf: 99 16 96 94

Mali Hole Skogen – Havmiljørådgiver – mshole@wwf.no – tlf: 91 83 59 99

Foto forside: Bård Løken

HOVEDKONKLUSJONER

- De mest sårbare og verdifulle områdene må skjermes mot oljeboring, spesifikt områdene Lofoten – Eggakanten, Tromsøflaket, kystområdet fra Tromsøflaket til grensen mot Russland, polarfronten, iskanten og havområdene rundt Svalbard, inkl. Bjørnøya. Ingen ny kunnskap som er lagt frem i revideringen av planen tilsier at risikoen er blitt mindre, men derimot at verdien av områdene er blitt vurdert som større og antatte funn for petroleumssektoren antas å være mindre. WWF vil understreke at det ikke uten videre betyr at det kan åpnes for petroleumsvirksomhet utenfor de sårbare områdene, men at forvaltningen må gjøre beslutninger basert på råd fra de miljøfaglige institusjonene.
- Risikovurderinger må gjøres på nytt! Nye modelleringer av risiko må utføres, hvor det tas høyde for lærdommen av ulykken i Mexicogulften. Dette gjelder spesielt ved Nordland VII der det også trengs modeller som gjenspeiler områder med faktiske funn, og hvor det er sannsynlig at petroleumsaktivitet vil forekomme. Risikovurderingene må også ta høyde for lokale strømforhold, værdata og status for beredskapen i det aktuelle området. Utarbeidelse av flere scenarier med skipshavarier ved forskjellige lokaliteter er også nødvendig.
- Modernisering og oppdatering av den statlige oljevernberedskapen må iverksettes ved å igangsette forsknings- og utviklingsprogrammer som kan fremskaffe en ny generasjon oljevernutstyr. Dette gjelder spesielt opptak av olje på sjøen i mørke, dårlig vær, høy sjø og is, men også i utvikling av utstyr for langvarige strandrensoperasjoner. Ytterligere slepeberedskap må på plass, samt dimensjonering av denne til å imøtekomme økt størrelse på tonnasje som trafikkerer i området i tillegg til å redusere responstid ved uhell.
- Avskaffelse av TFO: WWF mener at målet om en økosystembasert og bærekraftig forvaltning av de marine økosystemene gradvis gjøres mer uopnåelig gjennom konsesjonssystemet for tildeling av nye lete- og utvinningsarealer på sokkelen (både de ordinære konsesjonsrundene og TFO). Ordningenes manglende oppfølging av miljøfaglige tilrådninger utgjør en trussel mot forvaltningsplanenes myndighet og umuliggjør målsetningen om en økosystembasert forvaltning.
- Opprydding av skipsvrak er avgjørende for å sikre et rent og sikkert marint miljø. WWF etterlyser en målrettet plan for kartlegging og håndtering av problemet.
- Søppel og plast. WWF etterlyser en kartlegging av omfang av og opprinnelsen til søppel og plast i Norskehavet og Barentshavet, og konkrete tiltak for opprydding og håndtering.
- Fiske etter rødlistede arter er uakseptabelt og bør ikke tillates i forvaltningsområdet. Et vedvarende fiske på rødlistede og truede arter er ikke i tråd med en bærekraftig forvaltning. Det bør i tillegg iverksettes gjenoppbyggingsplaner for alle de rødlistede artene.
- Strakstiltak for sjøfugl. WWF ønsker å understreke nødvendigheten av å gjøre store grep i forvaltningen av sjøfugl. I en tid med uoversiktlige og komplekse problemstillinger knyttet til sjøfugl og klimaendringer, er det viktigere enn noen gang å ta kontroll over menneskeskapt faktorer som påvirker sjøfugl negativt. WWF mener at det er svært viktig at SEAPOP blir utvidet. Utvidelsen bør innebære en arena der alle aktører som representerer en næring som yter en effekt på sjøfuglbestandene, møtes for å løse sjøfuglproblemer i fellesskap.

Aktører som må være representert er fiskerinæring, forskningsinstitusjoner, petroleumsnæring, skipsfart, miljømyndigheter m.fl. I tillegg må bevilgningene til SEAPOP økes betydelig, slik at programmet fungerer på fullt nasjonalt nivå.

- Økosystembasert modellering. WWF ønsker å belyse viktigheten av analyser som er gjort for interaksjonen mellom torsk, lodde og sild i Barentshavet. Slike flerbestandsmodeller er et stort skritt i riktig retning for å sikre økosystembasert forvaltning. Det er viktig at denne typen forskning får økte bevilgninger snarest slik at Norge kan bygge opp og forsterke forskningsmiljøer som kan levere resultater med nødvendig kompleksitet for å nå målet om økosystembasert forvaltning.
- Fremmede arter. Med den nye naturmangfoldloven skal det innføres strenge regler for innførsel og utsetting av fremmede arter. Samtidig er det et sterkt behov for å bekjempe fremmede arter som allerede har spredd seg i naturen og som utgjør en trussel mot stedegne arter. WWF mener det må etableres en systematisk registrering og overvåking over forekomsten og utbredelsen av fremmede arter. Et slikt system er i dag fraværende, og den siste oppdaterte svartelisten er mer enn 3 år gamle gjør det vanskelig å legge konkrete og effektive forvaltningsplaner for disse artene og økosystemene de befinner seg i.
- Kongekrabbe. Kongekrabben er en introdusert art som utgjør en stor trussel mot naturmangfoldet i havet. Havforskningsinstituttet har nylig dokumentert betydelig skade på økosystemene av kongekrabbe, og hvis bestanden øker ytterligere kan den gjøre stor skade langs Norskekysten. Det er derfor behov for ytterligere tiltak for å hindre ytterligere spredning og vekst i bestanden. WWF forventer at norsk forvaltning og norske myndigheter nå tar trusselen kongekrabben utgjør på alvor.
- Prinsippene i naturmangfoldlovens § 8-10, som fremhever kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet, økosystemtilnærming og samlet belastning, må legges til grunn for fremtidige vurderinger og beslutninger som berører Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten.

WWF har gjort en vurdering av det faglige grunnlaget og har valgt å fokusere på:

- Kap. 3: Menneskelig aktivitet i området
- Kap. 5: Risikoutvikling i området
- Kap. 6: Tilstanden i økosystemet og menneskelig påvirkning
- Kap. 7: Særlig verdifulle og sårbare områder

Innspill til *Kap. 8: Mål og måloppnåelse* og *Kap. 9: Utvikling av kunnskapsbasis* er implementert og henvist til i våre forslag under de ovennevnte kapitlene.

Kap. 3 MENNESKELIG AKTIVITET I OMRÅDET

3.1 Petroleum

WWF mener at petroleumsvirksomhet i et lengre tidsperspektiv ikke er bærekraftig på grunn av miljøødeleggelsene som følger med industrien. Økning i antall akutte utslipp, større klimautslipp, økning i dumping av kjemikalier og omfanget av ødeleggelsene av habitat, vokser med økt aktivitet.

I større skala har vi i løpet av det siste året fått oppleve ulykken i Mexicogulven og de mange nestenulykkene på plattformer her hjemme. Disse hendelsene er tydelige signaler om at det er en betydelig risiko forbundet med petroleumsvirksomhet. Erfaring fra bl.a. oppryddingsarbeidet etter Exxon Valdez tilsier at når ulykken først har skjedd, tar det årevis å rydde området. Under WWF's ekskursjon til Prince Williams Sound i fjor fant vi fremdeles flytende olje under steinene på strendene, 20 år etter ulykken.

Utvikling av ny virksomhet i forvaltningsplanområdet vil øke presset på økosystemene og de sårbare områdene. WWF er klare på at noen steder er natur viktigere enn olje. WWF ønsker likevel å bidra aktivt til en best mulig forvaltning av dette havområdet for framtiden, inkludert forvaltning av mulige petroleumsaktiviteter.

Delelinjen og økte klimagassutslipp.

15. september 2010 signeres avtalen om delelinjen i Barentshavet av Norge og Russland. Delelinjeavtalen tar oss inn i en ny geopolitisk situasjon i nord, hvor også nye aktører melder sin interesse for havområdene. Shippingindustri, petroleumsindustri og også fiskeriindustrien ser mulighetene i nord.

Den nye grensen går midt over området som kalles Fedijinhøydene, som er et av de mest attraktive områdene for utbygging av petroleumsvirksomhet i Barentshavet. Det er forventet at Fedijinhøydene rommer det dobbelte gassvolumet av det Stockmanfeltet rommer i dag, i så fall er det snakk om verdens største gassfelt.

Da intensjonsavtalen for delelinjen i Barentshavet ble signert 27.04.10, uttalte Olje – og energiminister Terje Riis-Johansen til NRK Kveldsnytt at området rundt delelinjen allerede er utbygd med infrastruktur fra bl.a. Snøhvit, og at området allerede er belagt med aktivitet. WWF vil understreke at Norge har et klimaansvar og en klimamålsetting som vanskelig lar seg kombinere med en massiv utbygging av petroleumsvirksomhet i Barentshavet.

Planer for utvikling av petroleumsvirksomhet i Barentshavet passer dårlig med regjeringens ønske om en bærekraftig forvaltning av området, og med Norges ønske om internasjonal satsing på nye, fornybare energikilder.

Vi er på overtid med å fase ut fossile energikilder. Oppvarming av atmosfæren og forsurening av havet er de alvorligste konsekvensene av denne industrien. Hvis vi skal klare å holde den globale oppvarmingen lavere enn maks to grader, må mer enn 75 prosent av dagens oppdagede, utvinnbare fossile ressurser bli liggende urørt.

Regjeringens klimamål er ambisiøse. Norge skal være karbonnøytralt innen 2030. Det vil si at alle gjenværende utslipp skal oppveies gjennom tilsvarende utslippsreduksjoner i andre land. Vi skal overoppfylle Kyoto-avtalen med 10 prosent, og innen 2020 skal vi redusere de globale utslippene tilsvarende 30 prosent av Norges utslipp i 1990. Disse målene skal vi nå ved betydelige reduksjoner i norske utslipp (omtrent 2/3) og ved at Norge betaler for utslippsreduksjoner i andre land.

Delelinjen og det biologiske mangfoldet

Regjeringen har tidligere vist eksempelvis gjennom 21. konsesjonsrunde, at de ignorerer de miljøfaglige tilrådingene ved tildeling av nye tillatelser til petroleumsvirksomhet. WWF mener regjeringen har et ansvar for å følge miljøfaglige tilrådinge i konsesjonsrundene og synes det er alvorlig at en utlysning av 96 blokker i 21. konsesjonsrunde skjer på tross av at Havforskningsinstituttet frarådet utlysning av 39 blokker Direktoratet for naturforvaltning 13 blokker og Klima- og forurensningsdirektoratet 11 blokker. Fiskeridirektoratet gikk imot 81 av 100 områder.

Når delelinjen signeres er det altså ingen garanti for at utbyggingen av aktivitet i dette havområdet kommer til å skje etter råd fra de miljøfaglige institusjonene.

Tiltakene som nå innføres i forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten kan bli viktige eksempler på hvordan en fremtidig bærekraftig forvaltning av nordområdene kan gjøres, men bare om petroleumspolitikken ikke går på akkord med rådene fra miljøinstitusjonene. Gjennom forvaltningsplanen for Barentshavet-Lofoten har regjeringen nå mulighet til å gjøre avbøtende tiltak og sette i verk tilpasningstiltak forut for klimaendringene og utbyggingen av industri. La forvaltningen av Barentshavet – Lofoten bli et eksempel på at det finnes et meningsfylt innhold i begrepet økosystembasert forvaltning.

- Målet om å forvalte havområdene våre økosystembasert etter føre-var prinsippet gjøres gradvis mer uopnåelig gjennom konsesjonssystemet for tildeling av nye lete- og utvinningsarealer på sokkelen (både de ordinære konsesjonsrundene og TFO). Ordningenes ignoranse av miljøfaglige tilrådinge utgjør en trussel mot forvaltningsplanenes myndighet og umuliggjør målsetningen om økosystembasert forvaltning.

3.2 Skipstrafikk

Kapittel 3.2 gir et godt bilde av dagens og framtidig forventet skipstrafikk i forvaltningsområdet, og WWF vil berømme Faglig Forum for dels godt dokumentert og metodisk bra arbeide i beskrivelsen av eksisterende skipstrafikk og anslåtte endringer.

I oversikten over områdefordelt trafikkbelastning er det verdt å merke seg at relativt små stykkgodsskip (1000-5000 GT) seiler i hovedleden i stort omfang, og er framtreddende i et kystnært belte langs kysten utaskjærs. Styrende for skipenes valg av seilingsrute er vær, og mange velger å seile innaskjærs i hovedleden når været er dårlig. Dette sett i sammenheng med risikobildet beskrevet i senere kapitler (5.3 Potensielle hendelser som kan føre til akutt forurensning), samt behovet for å styrke av Vardø Trafikksentral, beredskap og behovet for personell gir grunnlag for varsomhet og aktsomhet i forhold til tolkningen av risikobildet sett i sammenheng med risiko for ulykker. I rapporten ansees den som relativt lav mot miljørisiko som vil være høy i forvaltningsområdets mange sårbare områder.

Spesielt bekymringsfullt er det man antar en betydelig økning av fraktet volum olje. Selv om antall nautiske mil utseilt har en relativt liten økning, viser størrelsen på skip en dobling i 2005-2009 (fra 9,6 til 16,5 mill. tonn), og en ytterligere dobling av volum fram mot 2025 (45 mill. tonn).

WWF mener:

- En fortsatt overvåkning av utviklingen innen skipsfarten og trafikkbildet er av stor betydning for at risikoreduserende tiltak kan iverksettes i forkant av en utvikling som kan bidra til økt miljørisiko.
- Risikoreduserende tiltak som følge av eventuell økt aktivitet bør inneholde:
 - Styrking av Vardø Trafikksentral
 - Utbygging av oljeverndepoter
 - Økt slepeberedskap
 - Utdanning og rekruttering av tilgjengelige menneskelige resurser for strandsoneberedskap, for eksempel frivillige, sivilforsvar, offentlig ansatte med mer.

Dette vil bli utdypet ytterligere i senere kapitler som omhandler skipsfart, (kap. 5.3, 5.6 og 5.7)

3.3 Fiskeri

a) Lytt til forskerne

Forvaltningsplanområdet danner grunnlag for viktige fiskerier. Et rent og bærekraftig økosystem er nøkkelen til å fortsette fiskerieventyret i Norge. WWF er stolte over at de store kommersielle fiskebestandene våre, NVG–

silden, den nordøstarktiske torskebestanden og loddebestanden, ser ut til å være i svært god forfatning. Dette skyldes trolig at det vitenskapelige grunnlaget (trebestandsmodellene som er utarbeidet) for forvaltning av disse artene er svært bra, at dynamikken mellom artene er langt på vei kjent og at myndighetene og næringen har holdt seg innenfor rammene av de vitenskapelige anbefalte kvotene. Denne forvaltningen er et eksempel til etterfølgelse og et langt skritt i retning av målet om en økosystembasert forvaltning.

WWF mener:

- Det er avgjørende at myndighetene handler i tråd med anbefalingene fra Havforskningsinstituttet, Polarinstituttet, CEES og ICES i den fremtidige kvotefastsettelsen og forvaltningen av artene.
- WWF ønsker å belyse viktigheten av analyser som er gjort for interaksjonen mellom torsk, lodde og sild i Barentshavet. Slike flerbestandsmodeller er et stort skritt i riktig retning for å sikre en økosystembasert forvaltning. Det er viktig at denne typen forskning får økte bevilgninger snarest, slik at Norge kan bygge opp og forsterke forskningsmiljøer som kan levere resultater med nødvendig kompleksitet for å nå målet om en økosystembasert forvaltning.
- Dersom det skal iverksettes kommersielt fiske på krill/raudåte i forvaltningsplanområdet er det en forutsetning at det foreligger en utredning om de økologiske effektene av høsting på disse artene, og at det eventuelt gjennomføres under et strengt føre-var regime. Et slikt fiske skal kun iverksettes dersom det er anbefalt fra et helhetlig økosystembasert perspektiv.

b) Fiskeredskaper

Bunntål som fiskeriredskap har vært under kraftig kritikk i flere år grunnet dens ødeleggende effekt på bunndyr og bunnsamfunn som korallrev, tareskog og svamptamfunn. Bunntåling knuser koraller og andre dyr som kommer i veien. MAREANO-programmet har dokumentert store fysiske skader på havbunnen og på organismene i forvaltningsområdet grunnet tråling. Av de kjente korallforekomstene i Norge anslås det at mellom 30 og 50 prosent allerede er ødelagte som følge av bunntåling. MAREANO-programmet har i tillegg bidratt til økt kunnskap om havbunnen og skapt glede og entusiasme ved oppdagelsen av til nå ukjente naturtyper, bunnsamfunn og arter.

WWF mener:

- Det bør gjøres en evaluering av de mest miljøskadelige effektene fiskeredskapene, og arbeides for å gå over til økt bruk av de mest miljøvennlige fiskeredskapene.
- MAREANO-programmets kartlegging av fiskeredskapers effekt på bunnsamfunn må fremholde og dekke nye områder i fremtiden, for eksempel østkysten av Finnmark.

c) Bifangst

Kunnskapen om omfanget og konsekvens av bifangst av sjøfugl og sjøpattedyr i norske farvann er svært mangelfull og fragmentarisk, på tross av at de fleste fiskemetoder medfører risiko for utilsiktet fangst av begge grupper. I norske havområder er det fremdeles umulig å estimere problemets omfang, og det er dermed også vanskelig å utelukke at dette kan være en betydelig dødelighetsfaktor for enkelte bestander. I de siste årene er det registrert omfattende problemer for hekkende sjøfugl i våre farvann. Fangstestimater på bifangst representerer sannsynligvis et underestimat av det volumet som faktisk forekommer. Ettersom det er lite dokumentasjon på bifangst i utredningsområdet, er det også vanskelig å vurdere hvilke konsekvenser bifangst har for bestandene som utilsiktet havner i fiskeredskapene. Årsakene er trolig sammensatte, men det er viktig å få kartlagt hvor stor effekt bifangst potensielt har.

WWF mener:

- Det må innføres obligatorisk rapportering av bifangst av sjøfugl og sjøpattedyr for alle fiskerier, også for fritidsfiske og oppdrettsnæringen. Det burde også innføres bifangstreduserende tiltak i fiskerier som man til nå vet er spesielt forbundet med bifangst slik som garnfiske etter torsk i Troms og Finnmark, rognkjeksfiske med garn i området Vesterålen - Finnmark, og drivgarnfiske etter makrell sør for 62°N.
- Det er et stort behov for målrettet forskning på alternative skadebegrensende fiskeredskaper og anbefalinger/krav om bruk av disse. Datagrunnlaget på sentrale felter, redskapstyper og fordeling av bifangst i tid og rom må bedres og kartleggingen må trappes opp.

d) Klimaendringer og fiskerier

Som følge av klimaendringer åpner det seg nå et nytt hav med store muligheter for transport og ressursutvinning. Isen har vært et stengsel for ferdsel og aktivitet, og den har beskyttet natur og dyreliv på en effektiv måte. Flere store og kommersielt viktige bestander vil antagelig endre sitt vandringsmønster og utbredelse nordøstover i Barentshavet. Dette vil bidra til å gjøre Barentshavet ytterligere attraktivt for kommersielt fiske og arbeidet til den norsk-russiske fiskerikommisjonen viktigere. Effekten av den globale oppvarmingen kan være vanskelig å forutsi, og det er grunn til å være bekymret for at forvalterne av fiskebestandene våre i tiden fremover må fastsette kvoter på et vitenskapelig grunnlag det er knyttet stor usikkerhet til. Dette stiller strenge krav til føre-var forvaltning og restriktive kvoter. Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland bør derfor få økt prioritet. Det er viktig at Norge bidrar til at det på sikt kan utarbeides en kompleks forvaltningsplan for den russiske delen av Barentshavet.

WWF mener:

- Føre-var-prinsippet må være førende i kvotefastsettelsen i det kommersielle fisket nå og i framtiden.
- Forskning på effekten av klimaendringer og forsuring på våre marine økosystemer må trappes opp.

- Det må etableres marine bevaringsområder i de viktigste gyte- og oppvekstområdene. Disse områdene må være dynamiske med tanke på faktiske og forventede konsekvenser og klimaendringer.
- Det er viktig å være en pådriver for at Russland, på sikt, får utarbeidet en Russisk kompleks forvaltningsplan for den nordøstlige delen av Barentshavet.

3.5 Interessekonflikt mellom næringer

Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten og Vesterålen inneholder fiskeriressurser og naturverdier i verdensklasse. Disse naturverdiene danner grunnlaget for et bredt spekter av næringsaktiviteter, inkludert fiskerier, havbruk, petroleum, turisme og skipsfart, som alle har påvirkning på miljøet. Området Lofoten - Barentshavet er i dag et relativt rent havområde, og danner grunnlaget for områdets gode internasjonale omdømme. Miljøforurensning som oljesøl eller påvisning av miljøgifter kan føre til svekket omdømme og tapte markedsandeler. I fremtiden forventes det at miljøet i Barentshavet i økende grad også vil påvirkes av klimaendringer og forurensning av havet. Den samlede påvirkningen kan i fremtiden bli betydelig, med mulige store og irreversible forandringer av økosystemet.

WWF er bekymret for at forvaltningsplanen fremdeles legger opp til sektor-for-sektor forvaltning av et så viktig havområde som Barentshavet. Dette gir ingen styring med den totale påvirkningen på havmiljø og produksjonsevne. Erfaring fra Nordsjøen viser med all tydelighet hvor skadelig en slik oppstykket forvaltning er for miljø og ressurser. Det er den helhetlige påvirkningen av aktivitetene som teller, og totalsummen av belastninger som må gjelde. Revideringen av planen inneholder ingen oversikt over de samlede effektene av ulike aktiviteter. Planen kvantifiserer heller ikke de økonomiske eller sysselsettingsmessige konsekvensene av uhellsutslipp eller regulær drift for viktige næringer som fiskerier, havbruk og turisme. En helhetlig forvaltningsplan må styre ulike aktiviteters påvirkning på hverandre og på miljøet, og holdes innenfor miljømessig forsvarlige nivåer. Revideringen av planen fremsetter ingen konkrete tiltak eller virkemidler for å sikre at dette blir ivaretatt.

WWF er også bekymret for det manglende fokuset på reiseliv og turisme. Revideringen mangler lokalkunnskap om reiselivsbransjen, samfunnsvitenskaplige perspektiver, og inkluderer ingen vurdering av konsekvenser av andre næringer på reiseliv / turisme. Muligheter og trusler ved en slik potensiell sameksistens bør vurderes både på kort og lang sikt.

WWF deler også Norges Kystfiskerlags bekymring knyttet til den smale sokkelen, og at de aktuelle områdene for oljeindustrien er de mest produktive fiskeområdene. Det lar seg vanskelig se hvordan sameksistens mellom disse to næringene lar seg gjøre. Det vil i tillegg være tilnærmet umulig å holde en tilstrekkelig beredskap mot akutt forurensning langs den smale sokkelen utenfor Lofoten - Vesterålen.

WWF mener:

- Ingen ny oljeaktivitet før klimautfordringen er under kontroll. Norske myndigheter kan ikke planlegge mer oljeaktivitet uten å gi forklaring på hvordan det henger sammen med klimaansvar. Før ny oljeaktivitet må regjeringen ha 1) full kontroll på konsekvenser for naturen, og 2) full kontroll på konsekvenser for klima.
- Arbeidsplasser er viktig. Oljeindustrien kan ikke garantere en eneste lokal arbeidsplass. Det er imidlertid mange arbeidsplasser innen produksjon av fornybar energi og fra levende naturressurser innen fiskerier og oppdrett.
- Skjerpet overvåking av miljøet og en koordinert norsk-russisk innsats innen miljøovervåking og forvaltning.
- Konsekvenser av andre viktige næringer på reiseliv/turisme bør utredes.
- De samlede effektene av ulike aktiviteter må vurderes, og de økonomiske og sysselsettingsmessige konsekvensene av uhellsutslipp eller regulær drift for viktige næringer som fiskerier, havbruk og turisme må kvantifiseres.
- Revideringen av planen må fremsette konkrete tiltak eller virkemidler for å sikre at ulike aktiviteters påvirkning på hverandre og på miljøet holdes innenfor miljømessig forsvarlige nivåer.

Kap. 5 RISIKOUTVIKLING I OMRÅDET

5.3 Potensielle hendelser som kan føre til akutt forurensning

I 2009 alene har 84 skipsbaserte utslipp ført til akutt forurensning. Grunnstøting representerer en vesentlig del av ulykkene både for Nordland (33 prosent), og Troms og Finnmark (57 prosent). Vurdering av sannsynlighet for utslipp ved slike hendelser vil avhenge av hvilke modeller som er brukt til beregningen, og i mange tilfeller skyldes ulykkene mange utenforstående faktorer som det er vanskelig å ta med i slike beregningsmodeller. WWF oppfordrer til varsomhet når avgjørelser innen forvaltningsplanområdet skal tas og denne type statistikk skal være del av beslutningsgrunnlaget, og når beredskap og utredning av tilstrekkelig responskapasitet skal berammes.

Omlastingsaktivitet blir kort omtalt under delkapittel 5.3.3, der det beskrives en markant økning i utskipping fra Nordvest-Russland i 2009. Omlasting er en aktivitet som øker risikoen for akutt forurensning, og vi er derfor overrasket over å se at dette ikke er tatt med videre under delkapittel 5.7 om miljørisiko ved akutte utslipp.

WWF mener:

- Ytterligere slepeberedskap samt imensjonering av denne til å imøtekomme økt størrelse på tonnasje som trafikkerer i området, i tillegg til å redusere responstid ved uhell.
 - Styrking og videreføring av Vardø trafikksentral er nødvendig, herunder krav til målrettet overvåking og videreutvikling av overvåkingskonsepter slik at ulykker kan avverges tidlig.
 - Forvaltningsplanen må sikre en utredning om ulykker i området (grunnstøting/kollisjon) forekommer i større grad med fartøy unntatt losplikt eller innehar farledsbevis, i forhold til skip som fører los.
- Videre utredning av omfang og risiko for, samt miljørisiko ved akutte utslipp under omlastning.

5.6 Konsekvensreducerende tiltak mot akutt forurensning

Dette kapittelet framstår som godt gjennomarbeidet og påpeker en rekke viktige punkter, og ikke minst svakheter med dagens beredskapssystem. WWF har tidligere påpekt nødvendigheten av å styrke beredskapen mot akutt forurensning langs kysten, og støtter således i stor grad Faglig Forums konklusjoner og anbefalinger i kapittelet.

Den samlede beredskapen er dimensjonert på grunnlag av den potensielle akutte forurensning skipsfarten representerer. Erfaring tilsier at akutt forurensning fra skip som oftest inntreffer kystnært og skyldes hendelser til normal skipstrafikk. Ved denne type hendelser når et eventuelt oljeutslipp raskt kyst og strand med påfølgende store, langvarige opprensingsaksjoner. Om man setter dette i sammenheng med tidligere nevnte valg av seilingslederkap. 3.2, hvor mange velger å seile innaskjærs i hovedleden når været er dårlig, krever dette økt oppmerksomhet når konsekvensreducerende tiltak mot akutt forurensning skal berammes.

Kapittelet oppfordrer også til utarbeidelse av en statlig dispergeringsplan, hvor denne skal omfatte valg av dispergeringsmidler, påføringsutstyr og logistikk-løsninger. WWF anmoder om særdeles varsomhet ved en eventuell bruk av dispergeringsmidler. Selv om det finnes lavtoksiske produkter på markedet (og vi forutsetter at det er disse som evt. vil bli brukt) vil oljen som synker til bunns blande seg med sedimentene og bli værende i økosystemet og bidra til kronisk forurensning. Der vil for eksempel tungmetaller bli tilgjengelig for sedimentpisende organismer som igjen vil kunne føre giftstoffene videre oppover næringskjeden.

Flere punkter i kapittelet gir grunnlag til bekymring, dette gjelder blant annet at Kystverkets kontrakt på overvåkningsfly er utløpt. Selv om denne er under reforhandling er det urovekkende at dette ikke er sikret kontinuitet. Videre konstanterer vi at tilgang på personell for innsats under aksjoner er svakere i forvaltningsområdet enn for andre deler av landet. Dette i tillegg til at infrastrukturen i området ansees som vanskelig, usikkerhet omkring omfanget av den kommunale beredskapsinnsatsen dennes kvalitet og utholdenhet, er svært bekymringsfullt.

Vår statlige beredskap har mange begrensninger. Blant annet fungerer ikke lenser i bølgehøyder over 2,5 meter signifikant bølgehøyde, som tilsvarer liten kuling. Mange områder i forvaltningsplanområdet er utilgjengelige for mannskaper, noe som vil gjøre det umulig å fjerne oljen. Bratte skjær, vanskelige værforhold, mørketid, ising, islagte farvann, manglende infrastruktur og smale, utilgjengelige vikar gjør en aksjon komplisert. Hvis en ulykke med påfølgende akutt forurensning skulle forekomme i forvaltningsplanområdet i mørketiden, vil aksjonsperioden per døgn bli svært kort og arbeidet til tider farlig for liv og helse. I Kystverkets oljeregnskap etter "Full City" ulykken fremkommer det at over 60 % av oljen fra havaristen fortsatt er værende i miljøet. "Full City"-ulykken skjedde i et område som var lett tilgjengelig for båter og mannskaper, og på en tid av året med mange soltimer og godt vær. Dette burde gi grunnlag for bekymring for tilsvarende ulykker i forvaltningsplanområdet som er et mye mer krevende havområde.

I 2009 kommer det frem i et internt notat fra Kystverket at NOFO (Norsk Oljevernforening For Operatørselskaper) som er ansvarlig for oljeselskaperens beredskap på norsk sokkelat NOFO viste svært manglende oljevernfaglig kompetanse, manglende kunnskap vedrørende svip - og lenseteknikk, og opptakssystemene sviktet.. , Øvelsen foregikk i tilnærmet flatt vann. Bølgehøyden var mindre enn 0,5 meter og med meget rolige værforhold, hvor skulle man forvente tilnærmet 100 prosent opptaksrate. Øvelsen viste med all tydelighet at beredskapen i Norge har store svakheter og NOFO viste svært manglende miljøfaglig forståelse. Inntil beredskapen i Norge er styrket på alle punkter, vil det være svært uforsvarlig å åpne for petroleumsvirksomhet i våre mest verdifulle og sårbare havområder.

WWF mener:

- Forvaltningsplanen må sikre videreutvikling og tilpassing av lensemateriell og oppsamlingsutstyr som tåler røffe værforhold i kystnære områder.
- Forvaltningsplanen må sikre videreutvikling av logistikk for raskere utsendelse av lense-systemer ved tilfeller av akutte utslipp.
- Forvaltningsplanen må sikre rask tilgang på spesialisert luftovervåking, som del av beredskapen. Dette må være tilgjengelig til både generell overvåking og ved akutte utslipp.
- Forvaltningsplanen må sikre fortsatt modernisering og oppdatering av den statlige oljevernberedskapen ved å igangsette forsknings- og utviklingsprogrammer som kan fremskaffe en ny generasjon oljevernutstyr. Dette gjelder spesielt opptak av olje på sjøen i mørke, dårlig vær, høy sjø og is, men også i utvikling av utstyr for langvarige strandrenseoperasjoner.
- Forvaltningsplanen må sikre en samlet kystberedskapsorganisasjon med kort responstid som består av komponenter fra offentlig og privat virksomhet.
- Forvaltningsplanen må sikre en styrking av strandsoneberedskapen, samt et planverk for en forutsigbar beredskap som også omfatter nødvendige menneskelige resurser påkrevet ved akutt forurensning i strandsonen.

- Forvaltningsplanen må sikre planverk for regelmessig opplæring, trening og vedlikehold av beredskapsressursene.
- Forvaltningsplanen må legge føringer for forskning for å avdekke miljøskadelige effekter av dispergering, samt utvikle tydelige retningslinjer for når og hvor disse eventuelt kan brukes.
- Forvaltningsplanen må fremme en økning av antall oljeverndepoter i planområdet, spesielt gjelder dette mellomdepoter da infrastruktur og logistikk kan regnes som særs utfordrende i forhold til responstid.

5.7 Miljørisiko ved akutte utslipp

Skipstrafikk representerer en stor risiko i forhold til oljesøl. Man vet at konsekvensene av et oljesøl ikke bare avhenger av mengde, men også av andre faktorer som lokalitet. Hvor sårbare de biologiske ressursene i forvaltningsplanområdet er for et akutt oljeutslipp er avhengig av kunnskap om hvor de ulike artene lever. Videre er det konstatert at skipsfarten i liten grad er stedbunden, og at det således er usikkerhet knyttet til lokalitet hvor en eventuell hendelse med utslipp skjer. Det er viktig å merke seg at økning i trafikken er beskrevet som relativt liten i totalt utseilt distanse, noe som kan gi et galt bilde med hensyn til miljørisiko da størrelsen på skip/fraktet volum er vesentlig økende. Dette underbygger behovet for fortsatt forskning om marine arters levested, deres livssyklus og vandremønster, samt hvilke livsfaser som er mest følsomme for oljeeksponering.

Det er stor variasjon i strømforholdenespesielt mellom øyene i det aktuelle området, fordi variasjoner i bunntopografien, temperatur, salinitet påvirker strømretningen. Dette er vanskelige variabler å få inn i en enkel modellering, og mange av scenarioene blir derfor upålitelige.

Resultatene fra OD's seismikkundersøkelser i 2007-2009 viser funn nærmere kysten enn scenarioene viser. Dette gjelder spesielt Nordland VII. Scenarioer nærmere kysten vil gi kortere drivtid, større risiko for landpåslag og i mange tilfeller alvorlige miljøkonsekvenser.

WWF mener:

- Risikovurderinger må gjøres på nytt! Nye modelleringer av risiko må utføres, hvor det tas høyde for lærdommen av ulykken i Mexicogulfen. Dette gjelder spesielt ved Nordland VII der det også trengs modeller som gjenspeiler områder med faktiske funn, og hvor det er sannsynlig at petroleumsaktivitet vil forekomme. Risikovurderingene må også ta høyde for lokale strømforhold, værdata og status for beredskapen i det aktuelle området. Utarbeidelse av flere scenarioer med skipshavariet ved forskjellige lokaliteter er også nødvendig.
- Nye modelleringer ved Nordland VII må gjennomføres som gjenspeiler områder med faktiske funn hvor det er sannsynlig at petroleumsaktivitet vil forekomme.
- Kunnskap om hvor de forskjellige arter lever, deres livssyklus og vandremønster må styrkes.

Kap. 6 TILSTANDEN I ØKOSYSTEMET OG MENNESKELIG PÅVIRKNING

Sjøfugl

Det vitenskaplige grunnlaget som er presentert i rapporten tegner et dramatisk bilde for viktige arter og bestander. Det bekrefter trenden som WWF har vært bekymret for lenge; det siste tiåret har de fleste bestandene av sjøfugl i området Lofoten – Barentshavet endret seg med urovekkende hastighet, og et betydelig problem med høy voksendødelighet og lave bestandstall er dokumentert. Nesten alle sjøfuglindikatorerne viser en større eller mindre tendens til nedgang, både i de siste ti årene og samlet over tidsperioden de har vært overvåket.

Utredningen viser at årsakene til nedgangen i sjøfuglbestandene er sammensatt, og den totale årsakssammenhengen fremdeles er ukjent. Norge har 2,9 millioner hekkende par sjøfugl (Direktoratet for naturforvaltning 2009), noe som tilsvarer 17 prosent av verdens sjøfuglbestander. Det geografiske området som dekkes av forvaltningsplanen er et meget viktig område for flere arter norsk sjøfugl, for norsk forvaltning av sjøfugl og sjøfuglens plass i de marine økosystemene. Det er derfor uhyre viktig at de grepene som nå foretas i forhold til sjøfugl i revisjonen av forvaltningsplanen, er omfattende nok til å snu trenden og gjenreise bestandene.

Mest alvorlig er det for de pelagiske bestandene:

- Lomvi, der tilstanden for den nordnorske bestanden av er svært alvorlig, og det kan være et tidsspørsmål før arten forsvinner som hekkefugl i mange fuglefjell langs norskekysten.
- For lunde er bestandsutviklingen de siste fem år negativ for enkelte bestander. Det vises spesielt til koloniene på Anda og Hornøy der hekkesuksessen de siste tre år er under tiltaksgrensen.
- Krykkje - hvor bestandsnedgangen er dokumentert over flere år.

WWF er bekymret over hvor svakt datagrunnlaget for flere av artene og områdene er. Det er i høyeste grad grunn til å tro at det kan stå dramatisk til også med andre arter, men dette lar seg ikke avdekke fordi overvåkingen og datagrunnlaget for flere arter er for dårlig.

Bekymringen forsterkes av å lese rapporten "Norsk Sjøfugl 2009", utarbeidet av SEAPOP.

"Etter en av de dårligste hekkesesongene på mange år i 2008, ble det registrert en viss bedring i situasjonen i 2009. Hovedkonklusjonen er likevel at det stadig står dårlig til for mange av våre viktigste sjøfuglarter, med svak reproduksjon og tilbakegang i flere bestander. Som i 2008, var problemene størst for de sjøfuglene som vanligvis henter mat langt til havs, de såkalte pelagiske artene som lomvi, lunde og krykkje."

I tillegg til at flere av enkeltbestandene er kraftig svekket, er det urovekkende også i et økosystemperspektiv da rapporten godt dokumenterer at sjøfuglene blir ansett for å være unike indikatorer for det som skjer i det marine miljøet. De er synlige elementer i et miljø der de fleste dyr og planter lever godt skjult under havoverflaten.

WWF mener:

- Det er svært viktig å gjøre store grep i forvaltningen av sjøfugl. I en tid med uoversiktlige og komplekse problemer for sjøfugl knyttet til klimaet, er det viktigere enn noen gang å ta kontroll over andre menneskeskapte faktorer som påvirker sjøfugl negativt.

Påvirkning fra skipsfart

I fjor ble det offentliggjort en rapport utarbeidet av de to FN-organisasjonene FAO (FNs matvareprogram) og UNEP (FNs miljøprogram), som anslo at det årlig havner 6,4 millioner tonn søppel i havene. 75 prosent er plast. Det aller meste – 80 prosent – er søppel som stammer fra landjorden. De resterende 20 prosentene kommer fra skip, oljeinstallasjoner og fiskefartøyer. Når søppelet brytes ned til små partikler, konkurrerer det med plankton og havner i næringskjeden som føde for fisk, skilpadder og andre sjødyr. Det er funnet sprøyter, lightere og tannbørster i magene til døde sjøfugl. Millioner av fugl, sjøpattedyr, skilpadder og fisk dør hvert år som følge av plastmateriale i havet, enten fordi de hekter seg fast i det, eller fordi de spiser det. Skrekkeeksemplet er oppdagelsen av det såkalte "Søppelhavet" i 1999 i den nordlige delen av Stillehavet. Søppelhavet er et sammenhengende felt med plast, som strekker seg over en sjølinje på ca. 150 mil. Søppelet stammer fra skipstrafikk og avrenning fra land, og er samlet opp av havstrømmene og fyller tilsammen et område på 500 000 kvadratkilometer.

Ifølge organisasjonen «Save the North Sea» blir 2 000 tonn marint avfall dumpet i Nordsjøen hvert år. Av dette avfallet vil 70 prosent synke til bunnen, 15 prosent vil flyte i overflaten og 15 prosent blir skylt på land. Nesten 98 prosent av all død sjøfugl i de sørlige delene av Nordsjøen har plastbiter i magen. De vanligste typene avfall i Nordsjøen er plast, gummi, trevirke og metall. Det er fotballer, kajaker, plastflasker, legoklosser, bæreposer, fiskegarn og mye annet, kvernet ned til ørsmå, gjennomsiktige partikler som hverken er synlige fra fly eller på satellittbilder. Søppel inneholder ofte giftstoffer og er en grobunn for sykdommer. Hav søppel kan derfor spre sykdommer verden rundt, fra havn til havn og tvers over store havstrekninger. Det er kritisk at vi får en tilsvarende kartlegging for Barentshavet – Lofoten.

WWF mener:

- På samme måte som omfanget av søppel og plast i Nordsjøen er dokumentert, må det kartlegges omfang av og opprinnelsen til søppel og plast i Norskehavet og Barentshavet.
- MARPOL-konvensjonen forbyr at søppel kastes over bord fra skip, men det eksisterer verken registreringsystemer for innlastning og lossing av plastemballasje eller søppel. WWF etterlyser en myndighet som håndhever dette regelverket i et slikt omfang at regelverket får en reell betydning.
- WWF støtter ellers de anbefalte satsingene i kap. 9.4.

Påvirkning fra petroleumsvirksomhet

Olje er uønsket i det marine miljøet over en viss konsentrasjon fordi den virker toksisk på stort sett alle ledd i den marine næringskjeden. Sjøfugl er den dyregruppen som er mest sårbar for oljeforurensning, på grunn av habitatvalg, fysiologi og atferd. Sjøfugl som lomvi, skarv, lunde, marine dykkender, fiskender og alkefugl er mest utsatt, fordi de tilbringer det meste av livet sitt på sjøen. Alkefugl pleier å dominere tapstallene i de store tilfellene av oljeforurensning på nordlige halvkule. Fugler som stuper for å fange fisk, som for eksempel havsule, kan forveksle et drivende oljeflak med stille sjø og stupe rett gjennom det for å fange fisk.

Olje som strander kan ramme sjøfugl og andre fuglearter som bruker strandsonen, f.eks. ved matsøk og som hvileplass. Olje som strander kan ved sterk vind piskes opp og tilsøle strender og medføre tildekking og giftvirkninger for dyr som lever i, og tildels overfor, sprøyte-sonen.

Voksendødelighet er en viktig påvirkningsfaktor på vekstraten i sjøfuglbestandene. Risikoen ved å åpne Nordland V, Nordland VI og Troms II for petroleumsvirksomhet, eller andre viktige områder med sjøfuglkolonier, vil derfor utgjøre en stor trussel mot restitueringen av sjøfuglbestandene. Et massivt oljeutslipp vil kunne ramme de voksne fuglene., Kjerneverdiene i bestandene er disse 10 - 40 år gamle individene med unik kunnskap og erfaring, og som er godt tilpasset sitt miljø. Denne kunnskapen akkumuleres i bestanden gjennom gamle individer og viderebringes til yngre individer gjennom læring. Læring av f.eks matsøk i havområder der næringstilgangen kan variere i innhold og utbredelse går tapt og dette gjør bestandene mer sårbare dersom de gamle individene tas ut.

Det er vanskelig å estimere et eksakt antall døde fugl etter et oljesøl. I henhold til OSPARs miljøkvalitetsmål skal denne andelen ned til maksimalt 10 prosent. Dette bør være en målsetning for Barentshavet også. Det er erfaringsmessig ikke en lineær sammenheng mellom antall sjøfugl som dør som følge av et oljesøl og størrelsen på oljesølet (Kingston 2002). Uforholdsmessig mange sjøfugl kan dø som følge av et lite oljesøl, og effekten avhenger tid på året, nærhet til hekkekolonier eller trekkområder, vær, oljetype og mange andre faktorer.

Fugler kan få flere typer skader ved oljesøl, den viktigste er kanskje at fuglenes naturlige vannavstøtende oljelag og fjærenes mikrostruktur blir ødelagt, og isolasjonsevnen til fjærene reduseres drastisk. Selv små mengder olje på fjærdrakten kan slik få store konsekvenser ved at fuglene fryser i hjel. Fugl som treffer olje ute i det åpne Barentshavet i februar (med en sjøtemperatur på 3 - 4 grader) vil lett omkomme og synke.

Når en fugl får olje i fjærene, er deres instinkt å rense fjærene. Da vil den få olje i fordøyelsessystemet, og bli forgiftet. Sjøfugl er spesielt utsatt ved oljeforurensning på grunn av deres atferd. Sjøfugl samler seg i store kolonier ved hekking, overvintring og ved trekkatferd. Dette gjør at hvis oljeforurensning skulle skje i nærheten av en koloni, vil dette kunne fjerne en stor andel av koloniens hekkende individer. Det vil ha stor effekt på tilstanden til sjøfuglene i området i lang tid fremover.

WWF mener:

- Nordland V, Nordland VII og Troms II og andre områder med høy tetthet av sjøfuglkolonier bør permanent vernes for petroleumsvirksomhet fordi virksomheten utgjør en stor potensiell trussel mot en av Barentshavets viktigste og mest morsomme dyregrupper.
- Håndtering og rehabilitering av oljeskadd vilt må integreres i norske beredskapsplaner. I de fleste sammenhenger vil rehabilitering av enkeltindivider ha begrenset verdi på bestandsnivå, men for enkelte arter (truede arter) og lokalt truede bestander vil slike tiltak kunne ha effekt på bestandsnivå.
- I flere land overvåkes andelen av ilanddrevne fugl som har olje på fjærdrakten, som et relativt mål for oljeforurensing til havs (Beached Bird Survey – BBS). Et slikt system bør også innføres i Norge.

Sjøfugl og fiskeri

I det vitenskapelige grunnlaget pekes det på utilsiktet fangst av sjøfugl og nedgang i mattilgang som forklaringer eller delforklaringer på nedgangen i sjøfuglbestandene. Omfang og konsekvenser av utilsiktet fangst av sjøfugl i fiskeredsaker er dårlig dokumentert. Fangstestimer basert på antall fugler som tas ombord i fiskefartøyene representerer sannsynligvis et underestimat av det antall sjøfugler som faktisk dør. Kjennskapen til omfang og effekt av bifangst av sjøfugl i norske farvann, ikke minst innen utredningsområdet, er svært begrenset og fragmentarisk. Ettersom det er lite dokumentasjon på omfanget av bifangst av sjøfugl i fiskeredsaker i utredningsområdet, er det også vanskelig å vurdere hvilke konsekvenser bifangst har for sjøfuglbestandene.

Årsaksforholdet mellom uttaket av fisk og mattilgangen til sjøfuglen er delvis uklar, men problemet antas å være betydelig. Pelagiske fiskearter som tobis, kolmule, øyepål, sild og brisling og fiskelarver fra disse er viktige for sjøfuglen. Samtidig er det mye som tyder på at disse fiskeartene selv mangler føde, fordi den viktigste arten av dyreplankton - raudåte (*Calanus finmarchicus*) har hatt en stor nedgang, og endret utbredelse i dette havområdet. Kollapsen av norsk vårgytende sild på slutten av 1960-tallet og lodde på midten av 1980-tallet, fikk omfattende og langvarige effekter på lunde og lomvi i Nord - Norge. Begge disse hendelsene er gode eksempler på hvilke konsekvenser endring i næringsgrunnlag kan ha for sjøfugler.

Sammenhengen mellom mattilgang for fugl og bestandsstørrelsen er godt dokumentert. Et eksempel er koblingen mellom hekkesuksess hos lunde og tilgjengelighet av sild på Røst. Resultatene viser at den avgjørende miljøparameteren som bestemmer hekkesuksess er tilgjengelighet av næringsemner, hovedsakelig sild.

En helhetlig økosystembasert forvaltning krever at vi høster fra overskuddet av naturressursene, ikke justerer elementene i økosystemet etter vår høsting. Det vil si at man skal sørge for tilstrekkelig mat og ressurser til de naturlige delene av økosystemet, og deretter avgjøre høstingsnivå - ikke omvendt.

WWF mener:

- Forvaltningen av fiske etter stimfisk som tobis, lodde, øyepål, brisling og sild må ta hensyn til fuglenes fødebehov og ikke bidra til å legge ytterligere press på sjøfuglbestandene.
- Det kreves målrettet forskning og overvåking av flere parametre for å belyse årsakssammenhengene i sjøfuglproblematikken. De fleste sjøfugler befinner seg på et høyt trofisk nivå i næringskjeden. De påvirkes direkte av endringer i tetthet og utbredelse til sine byttedyr, derfor er dette nesten alltid en indirekte respons til endringer på lavere trofiske nivå. En kartlegging av de økologiske sammenhengene mellom den predikerte oppvamingen av havområdet, planktonproduksjon og utbredelse av dyreplankton, og sammenhengene med forekomsten og utbredelsen av sjøfuglens byttedyr haster.
- Etablering av flere marine verneområder med strenge restriksjoner for å begrense konkurransen om fisk i definerte beiteområder for hekkende sjøfugl er nødvendig.
- Målrettet forskning på alternative skadebegrensende fiskeredskaper og anbefalinger/krav om bruk av disse. Bedre datagrunnlaget på sentrale felter; redskapstyper, fordeling av bifangst i tid og rom.
- Det må innføres obligatorisk rapportering av bifangst av sjøfugl og sjøpattedyr for alle fiskerier, også for fritidsfiske og oppdrettsnæringen. Det må også innføres bifangst reduserende tiltak i fiskerier som man til nå vet er spesielt forbundet med bifangst, slik som garnfiske etter torsk i Troms og Finnmark, rognkjeksfiske med garn i området Vesterålen-Finnmark, og drivgarnfiske etter makrell sør for 62 °N.

SEAPOP

Resultatene fra forskningsprogrammet SEAPOP har bidratt til at det faglige grunnlaget for revisjonen av forvaltningsplanen har løftet problematikken med sjøfugl frem i lyset. Likevel er det meget tydelig at situasjonen for flere av sjøfuglbestandene våre er meget kritisk og at det eksisterer store kunnskapshull med tanke på kartlegging av sjøfugl og årsaksforhold mellom artene i økosystemet og nedgangen i sjøfuglbestandene. I det faglige grunnlaget er det listet opp flere områder om det etterlyses kunnskap om, under punktet "Gjenstående kunnskapsbehov og anbefalt satsing" på side 214 - 215. Det er etter vår oppfatning en helt urealistisk målsetning å få disse kritiske områdene kartlagt gjennom SEAPOP i sitt nåværende omfang, selv med hjelp fra andre institusjoner.

WWF er kritiske til at SEAPOP enda ikke er oppe og går på full nasjonal skala.

"Av hensyn til bl.a. forvaltningsplanarbeidet, var SEAPOP i 2005 og 2006 begrenset til området Lofoten–Barentshavet. I 2007 ble noen grunnleggende prosjekter startet i den sørlige delen av Norskehavet, og i løpet av 2008 var programmet oppe på full nasjonal skala (9.2.3 side 212-213)"

Selv om området Barentshavet - Lofoten er prioritert, er kunnskapshullene selv i dette området er betydelige. Langs Skagerakkysten, i Agderfylkene og Rogaland er kartleggingen tilnærmet fraværende. WWF har kjennskap til at NINA ikke har råd til å lønne alle sine ansatte i SEAPOP og at datainnsamlingen til programmet i stor grad er basert på frivillighet. Dette er informasjon som vil bli nødvendig i utarbeidelsen av forvaltningsplanen for Nordsjøen.

Ytterligere grunn til bekymring er det å lese SEAPOPs egen rapport "Sjøfugl i Norge 2009": *"Innsamling av data i felt legger beslag på betydelige ressurser i SEAPOP både når det gjelder økonomi og personell. Det er derfor et mål å ta i bruk ny teknologi der dette kan forbedre eller effektivisere dagens metoder. Digitale kameraer har åpnet muligheter for å automatisere bestandsovervåkingen for flere arter. Prototyper ble testet ut på Røst og Bjørnøya allerede i 2002, men med oppstarten av SEAPOP i 2005 ble det mulig å utvikle og ta i bruk denne teknologien i større skala. I dag brukes digitale kameraer som en standardisert del av eller supplement til overvåkingen både på Svalbard (for krykkje, ismåke, lomvi og polarlomvi)."*

Etter å ha lest revisjonsgrunnlaget for forvaltningsplanen er det krystallklart at det trengs langt større satsing på å løse sjøfuglproblematikken enn å ta i bruk ny teknologi.

Nøkkelen til å fremskaffe den nødvendige informasjonen ligger i fremskaffelsen av sammenhengende data over tid (tidsserier). Det krever en langsiktig og målrettet satsing for å snu de negative trendene for sjøfuglen. Det er WWFs soleklare oppfatning at det haster med å bygge opp forskningsprogrammet SEAPOP i omfang og utbredelse om vi skal ha noe håp om å kunne bevare sjøfuglene våre.

WWF mener:

- SEAPOP-programmet bør utvides. Det haster med å skape en arena der alle aktører som representerer en næring som yter en effekt på sjøfuglbestandene møtes for å løse sjøfuglproblemene i felleskap. Av aktører kan fiskerinæring, forskningsinstitusjoner, petroleumsnæring, skipsfart, miljømyndigheter m.fl. nevnes. I tillegg må bevilgningene til programmet økes betydelig for å sikre at programmet er fullstendig på nasjonal skala.

Fiskebestandene

Når det gjelder de kommersielle fiskebestandene som det uttrykkes bekymring for i det faglige grunnlaget (snabeluer, vanlig uer og kysttorsk), vises det til tidligere overfiske som forklaring på den dårlige tilstanden. Selv om tiltak er iverksatt for å snu den negative trenden i alle bestandene, er det etter vårt syn ikke tilstrekkelige grep som er initiert.

Vanlig uer (*Sebastes marinus*) og Snabeluer (*Sebastes mentella*)

Bestandene av vanlig uer og snabeluer er på et historisk lavmål og er listet som sårbare på den norske rødlisten. Årsklassene har vært rekordlave det siste tiåret. Gitt den lave produksjonen til vanlig uer, ventes denne situasjonen å vedvare i mange år. Bestandene har hatt sviktende rekruttering siden tidlig på 1990-tallet, og har betydelig redusert reproduksjonsevne.

Siden 2003 har det vært forbudt med alt direkte trålfiske etter uer i norsk sone nord for 62°N og i områdene rundt Svalbard. Fra januar 2006 har det også blitt forbudt å fiske med garn som har maskevidde mindre enn 120 mm. For andre redskap er det innført fredning i fem måneder av året. Lovlig bifangst utenfor beskyttede/stengte områder er imidlertid på 15 prosent, og her blir det tatt mye fisk. NEAFC oppnådde en internasjonal enighet om å begrense det internasjonale fisket til 8 600 tonn i 2010. Det er forbud mot direkte fiske etter uer i 2010. Forbudet gjelder ikke fartøy under 11 meter som fisker med juksa. Det er forbud mot å fiske uer med trål nord for 62°N. Det er ikke lov å ha mer enn 15 prosent innblanding av uer i fisket etter andre arter og herav 10 prosent med undermålsfisk (<32 cm). Videre er det forbud mot å fiske med torsketrål og fiske vassild og kolmule med småmasket trål i enkelte områder.

Kysttorsk (*Gadus morhua*)

WWF er svært bekymret for tilstanden til kysttorsken. Kysttorsk er listet som sterkt truet (EN) på den norske rødlisten, og ICES klassifiserer bestanden til å ha redusert reproduksjonsevne, og at den ikke høstes bærekraftig. Bestanden har avtatt kontinuerlig siden 1994, og gytebestanden er nær det lavest observerte. På grunn av dårlig rekruttering er det forventet ytterligere nedgang i bestanden de nærmeste årene.

Det er fremdeles manglende kunnskap om årsaken til nedgangen i bestandene av kysttorsk, og årsaken er trolig sammensatt, men det er liten tvil om at beskatningen av kysttorsken har hatt en betydelig innvirkning på bestandsutviklingen. ICES har anbefalt stans i fisket siden 2004, og WWF er bekymret for at kvotene på tross av dette har ligget over 20 000 tonn hvert år.

WWF er glade for initiativet fra Fiskeri- og kystdepartementet som er tatt gjennom om "Gjenoppbyggingsplanen for kysttorsk nord for 62°N", men mener at gjenoppbyggingsplanen snarest må utvides til å gjelde for kysttorsken langs Sørlandet og Skagerkkysten også.

WWF mener:

- Analyser som er gjort for interaksjonene mellom torsk, lodde og sild i Barentshavet er svært viktig. Slike flerbestandsmodeller er et stort skritt i riktig retning av en økosystembasert forvaltning. Det er viktig at denne typen forskning får økte bevilgninger, slik at Norge kan bygge opp og forsterke forskningsmiljøer som kan levere resultater med nødvendig kompleksitet for å kunne nå målet om en økosystembasert forvaltning.
- Fiske etter rødlistede arter er uakseptabelt og bør ikke tillates i forvaltningsområdet. Artsdatabankens rødliste over truede og sårbare arter i Norge inneholder flere marine arter. Helt eller delvis norske fiskebestander er listet både som kritisk truet, sterkt truet og sårbare. Fiskebestander som er sterkt redusert svekker sin rolle i økosystemet og risikerer å komme ned på nivåer som gjør det vanskelig å bygge dem opp igjen, med risiko for at bestandene ikke kan restaureres. Regjeringen lover i Soria Moria II å "*sikre en bærekraftig forvaltning av de marine ressursene*". Et vedvarende fiske på rødlistede og truede arter er ikke i tråd med en bærekraftig forvaltning.

- WWF støtter ICES rådgivningen (2007, 2008 og 2010) om at det ikke skal fiskes uer i "ICES subareas I and II", at de stengte fiskeriområdene opprettholdes og at prosenten bifangst holdes så lav som over mulig til vi ser en signifikant økning i spawning stock biomasse (SSB).
- Det må gjøres en større innsats for å redusere bifangst i tillegg til at tillatte bifangst grenser må settes så lavt som mulig. Et første skritt er å redusere bifangstknoten med ytterligere 5prosent, til maksimum 10 prosent. Obligatorisk sorteringsrist i rekefisket og vern av gyte- og oppvekstområder må benyttes som virkemidler for å gjenoppbygge bestandene. Et annet viktig virkemiddel vil være å øke minstemålet fra 32 cm til 37 cm. Et minstemål på mellom 35 - 37 cm vil med stor sikkerhet sørge for at bare kjønnsmoden fisk blir beskattet.
- Hele utbredningsområdet av voksen snabeluer i Barentshavet og Norskehavet må kartlegges (både på bunn og pelagisk), og det bør vurderes om det skal etableres flere stengte områder for å verne snabeluer. Fredningstiden bør utvides og all direkte trålfiske bør være forbudt. Strengere reguleringer og et sterkt yngelvern må til for å sikre rekruttering og gjenoppbygging av bestandene av uer. En gjenoppbyggingsplan må utarbeides og implementeres, og må være en forutsetning for gjenåpning av fisket.
- Det er stort behov for å øke kunnskapsnivået om kysttorsk, og anmoder om at forskningsinnsatsen må styrkes betraktelig.
- Det eksisterer lite kunnskap om kolmulebestanden i Barentshavet, og det må gjøres en forskningsinnsats for å kartlegge dynamikken mellom bestanden i Barentshavet og den atlantiske bestanden av kolmule.

MAREANO og bunndyr

MAREANO programmet har så lang levert gode forskningsresultater. Den detaljerte kartleggingen av sjøbunnen i et viktig havområde har både gitt oss ny kunnskap og forståelse om havbunnen, naturtypene og artene. MAREANO har avslørt en ny verden for oss, besvart mange til nå ubesvarte spørsmål, og gjort oss i stand til å stille nye spørsmål om livet i dypet på den norske havbunnen. MAREANO har også påvist skader fra bunntrål på svampsamfunn og sjøfjær (se avsnitt om fiskeredskaper 3.3b).

WWF mener:

- MAREANO må sikres tilstrekkelige midler til å fortsette kartleggingen av havbunnen i forvaltningsområdet slik at også havbunnen i Øst-Finnmark kartlegges.
- Kartlegging av forsøpling av havbunnen og effekten av skipsvrak på korallrev og svampsamfunn må iverksettes.

Invaderende arter

Invaderende arter er definert som en av de største truslene mot havmiljøet. For å overvåke spredningen av fremmede arter i Barentshavet – Lofoten er det nødvendig med et nært samarbeid med russiske myndigheter. Skipstrafikken mellom de to nasjonene, klimaendringer og temperaturøkningen av havområdet, samt mangelen på overvåkning av utbredelse og forekomst av fremmede arter, bidrar til å skape et uoversiktlig bilde av hvilke trusler fremmede arter potensielt kan utgjøre i forvaltningsplanområdet.

Trusselen kan være betydelig for økosystemene. Det finnes kjente eksempler på innføring av arter i nye miljøer som har ført til store kaskadeeffekter i økosystemet, rokkeringer i næringsnett og trofiske nivåer som videre har medført store økonomiske tap for lokalsamfunn og industri. Innførte arter kan opptre invaderende og uberegnelige i nye miljøer nettopp fordi deres atferd i det nye miljøet er ukjent og ofte uberegnelig. God forvaltning av invaderende arter er derfor vanskelig og ofte umulig, spesielt om ikke det eksisterer en målrettet registrering og overvåkning av disse artene.

WWF mener:

- Det må etableres en systematisk registrering og overvåkning over forekomsten og utbredelsen av fremmede arter. At et slikt system i dag er fraværende og at den siste svartelisen er mer enn tre år gammel gjør det vanskelig å legge fornuftige forvaltningsplaner for disse artene og økosystemene de befinner seg i.
- Kravene skissert i *"Forskrift om hindring av spredning av fremmede marine organismer via ballastvann og sedimenter fra skip"* må innføres, samt innføring av krav om rensing av ballastvannet ombord før det slippes ut.

Kongekrabbe

WWF er svært bekymret for utviklingen i økosystemene langs norskekysten som følge av spredningen av kongekrabben. Kunnskap om artens langsiktige økologiske og økonomiske konsekvenser er tilnærmet ikke-eksisterende. I lys av artens raske spredning og sannsynlige høye beitetrykk, må kongekrabbens innvirkning på økosystemene antas å være svært omfattende.

Det er ingen tvil om at krabben er en næringskonkurrent til flere marine arter, en omnivor toppredator i næringsnettet og en reell trussel mot bunnfauna. Vi vet i dag ikke med sikkerhet hvilke konsekvenser dette kan få i større skala for verken lokale fjordøkosystemer eller de store økosystemene. Kunnskapen om kongekrabbens biologi er også for liten til å kunne forutsi dens videre spredningsmønster.

Krabben er også en potensiell vektor for spredning av flere parasitter og sykdomsframkallende mikroorganismer, bl.a. en dødelig blodparasitt som kan overføres til torskeyngel. Dette kan på sikt få store konsekvenser for den norsk-arktiske torskebestanden. I regjeringens St.meld. nr. 40 (2006-2007) Forvaltning av kongekrabbe, står det: *"I størst mulig grad begrense en videre spredning av kongekrabbe i norske havområder, og sikre en lavest mulig bestand av kongekrabbe utenfor kommersielt fangstområde."*

Fra Soria Moria I: *"Regjeringens overordnede målsetting for forvaltning av kongekrabben er i størst mulig grad å begrense videre spredning av kongekrabbe i norske havområder og å sikre en lavest mulig bestand av kongekrabbe utenfor kommersielt område."*

Nåværende forvaltning av kongekrabben strider med Havressurslovens § 7, *Forvaltningsprinsipp og grunnleggjande omsyn*, hvor forvaltningen skal sikre *"ei føre-var-tilnærming i tråd med internasjonale avtaler og retningslinjer"* og *"ei økosystembasert tilnærming som tek omsyn til leveområde og biologisk mangfald"*.

Kongekrabben står i tillegg oppført med "høy risiko" på norsk svarteliste fra 2007, og skal derfor kontrolleres systematisk og om mulig utryddes.

Norge har også internasjonale forpliktelser ihht. konvensjonen om biologisk mangfold (CBD) artikkel 8h, hvor partene til konvensjonen *"så langt det er mulig og hensiktsmessig skal hindre innføring av, kontrollere, eller utrydde fremmede arter som truer økosystemet, habitat eller arter"*.

WWF mener:

- Det må avsettes ytterligere ti millioner kroner for systematisk nedfisking av kongekrabben for å redusere videre spredning.
- Kvotene i det kvotebelagte området må økes kraftig eller som absolutt minimum settes på samme nivå som 2009.
- Det må settes inn betydelige forskningsressurser på å kartlegge totalt spredningsomfang og for å få sikre bestandsestimater som grunnlag for videre forvaltning. Et estimat kun basert på tall for fangstbare hannkrabber og som utelukker områder grunnere enn 100 meter fører trolig til en betydelig underestimering.
- Turistfisket må unntas kvoteordningen, slik at kongekrabbeturisme kan utvikles sterkere som næring. Fisketurisme er blitt en viktig del av det norske reiselivsmarkedet, og har et betydelig vekstpotensiale med store muligheter for næringsutvikling og nye arbeidsplasser langs kysten. Antallet turister som kommer til Norge i forbindelse med fiske er anslått til mellom 250 000 - 300 000, og det er registrert nærmere 1 000 reiselivsbedrifter og anlegg relatert til fisketurisme og kystkultur. Økt fritids- og turistfiske på kongekrabbe vil være bra både for turisme, for økt sysselsetting i regionen og som spredningsreducerende tiltak.
- Det bør være fri fangst i hele Porsangerfjorden. Havforskningsinstituttet har påpekt at kongekrabben er godt etablert langt inn i fjorden, og denne delen av fjorden er også foreslått som marint verneområde i forbindelse med marin verneplan. Artene her må derfor vernes mot påvirkning fra kongekrabben.

Kap 7. SÆRLIG VERDIFULLE OG SÅRBARE OMRÅDER

Barentshavet er et av verdens mest verdifulle og unike havområder, med store fiskebestander, sjøfuglkolonier, sjeldne hvalarter og verdens største kaldtvannskorallrev. Det er også et av verdens mest produktive havområder, som i årtusener har gitt grunnlag for bosetting og næringsutvikling langs kysten. Barentshavets rene miljø og høye produktivitet er også grunnlaget for store inntekter basert på fiskerier, havbruk og turisme. Verdiskaping basert på havets biologiske ressurser er en av hovedpilarene i Norges økonomiske framtid, og marine næringer har et stort potensial for økt verdiskaping.

Takket være et århundre med forskning og kartlegging, og gjennom forvaltningsplanprosessen, vet vi nå mer enn vi har gjort tidligere om de sårbare og verdifulle naturområdene – og at de unike naturverdiene i områdene har enda høyere verdi enn tidligere antatt. MAREANO har i tillegg bidratt til dokumentasjon av spennende nye arter, naturtyper og landskaper.

Selv om området Lofoten - Barentshavet er et relativt rent havområde i dag, finnes det alvorlige miljøtrusler også her. Det knyttes bekymringer til svikt i reproduksjon hos noen islevende selarter - som kan være de første synlige effekter av klimaendringer på økosystemet i Barentshavet -, økende utbredelse av fremmede arter i havområdet som kongekrabbe og snøkrabbe, skader på bunndyrssamfunn på grunn av tråling og fremdeles lavt nivå på enkelte kommersielle fiskebestander på grunn av tidligere intensivt fiske. Vi har de siste årene sett en dramatisk bestandsnedgang hos flere sjøfuglarter i den sørvestlige delen av Barentshavet. Sjøfugl er en god indikator for den generelle miljøtilstanden i et havområde, og nedgangen burde være kilde til bekymring for flere enn sjøfuglentusiastene. Dette er derfor ikke et område som bør utsettes for ytterligere belastning. Miljøgifter, fremmede arter, skipstrafikk og fiskerivirksomhet er eksisterende stressfaktorer, og klimaendringer og havforsuring vil få økt betydning i årene som kommer. Eventuelle utslipp fra oljevirkosomhet i havområdet vil bli et "stress" som kommer i tillegg. Den samlede negative påvirkningen kan i fremtiden bli betydelig, med mulige store og irreversible forandringer av økosystemet.

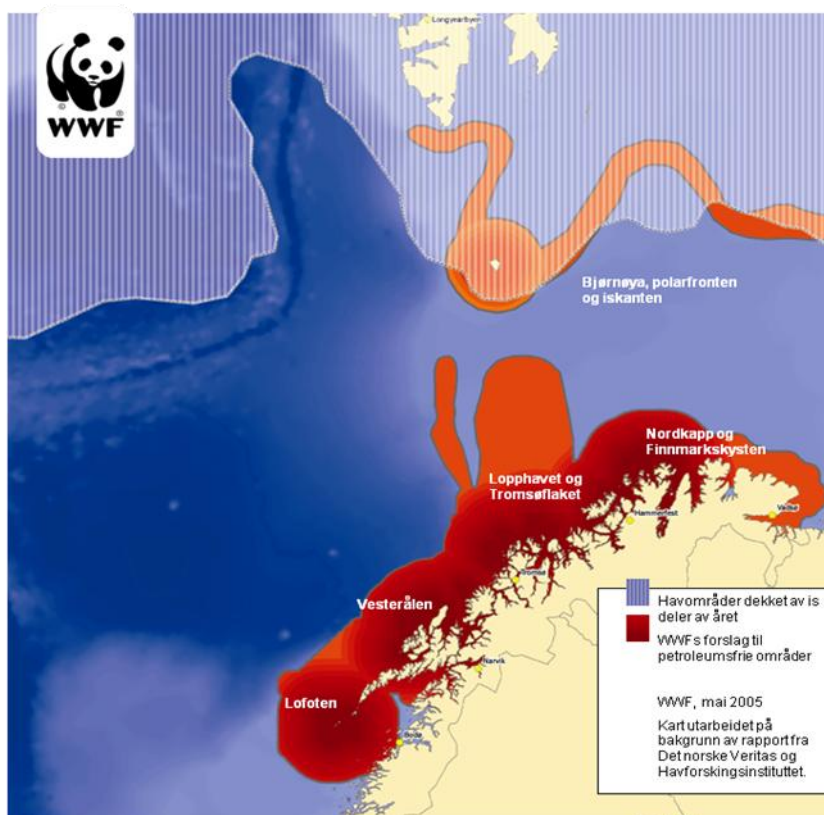
Rapporten fra Faglig Forum understreker at naturverdiene i Lofoten - Barentshavet er enda mer verdifulle enn tidligere antatt og viser at selv relativt små utslipp kan ha store konsekvenser i de sårbare områdene. Derfor må helhet og føre-var-prinsippet ligge til grunn for forvaltningen. Lav risiko betyr heller ikke null risiko. Det finnes ikke noe som heter risikofri oljeutvinning – dette vet vi av erfaring. Vi har hatt 26 store oljeulykker langs Norskekysten siden 1971, og vi har i snitt rundt 350 akutte oljeutslipp årlig. Det blir derfor mindre og mindre ansvarlig å bore etter olje, når det nå er dokumentert at skadene på miljøet er betydelige ved utslipp.

Naturen i Lofoten - Barentshavet er mer utsatt enn områder i sør. Økosystemene i nord består av færre arter enn i sør og har dermed mindre motstandskraft mot påvirkning fra mennesker. I tillegg til at området er sårbart, kan opprydningen etter et oljeutslipp bli svært utfordrende. Forhold som sterk vind, høye bølger, delvis isdekke, mørketid og begrenset infrastruktur gjør jobben spesielt vanskelig. Oljen vil også brytes saktere ned i nord enn i sør som følge av kaldere klima, mangel på dagslys i mørketiden og stedvis isdekke. Selv et lite oljeutslipp kan gjøre stor skade i denne sårbare naturen. Barentshavet er i tillegg under alvorlig og tiltakende press, og området trenger derfor bedre beskyttelse enn i dag.

Faglig Forums fellesrapport bekrefter de særlige verdifulle og sårbare områdene i Barentshavet - Lofoten, som ble lagt til grunn for St.meld. nr. 8 (2005-2006) – *Lofoten – Eggakanten, Tromsøflaket, kystområdet fra Tromsøflaket til grensen mot Russland, polarfronten, iskanten og havområdene rundt Svalbard, inkl. Bjørnøya*.

WWF vil presisere at alle statens miljøfaglige institusjoner - Havforskningsinstituttet, Klima- og forurensningsdirektoratet, Direktoratet for naturforvaltning og Norsk Polarinstitutt -, har uttalt at det er ønskelig å unngå petroleumsvirksomhet i særlig sårbare områder.

WWF minner også om vårt innspill til St.meld. nr. 8 (2005 - 2006), og fremholder at disse områdene fremdeles burde forbli petroleumsfrie. Ingen ny kunnskap som er lagt frem i revideringen av planen tilsier at risikoen er blitt mindre, men at verdien av områdene er blitt vurdert som større og antatte funn for petroleumssektoren antas å være mindre.



WWF mener:

- De mest sårbare og verdifulle områdene må skjermes mot oljeboring, spesifikt Lofoten – Eggakanten, Tromsøflaket, kystområdet fra Tromsøflaket til grensen mot Russland, polarfronten, iskanten og havområdene rundt Svalbard, inkl. Bjørnøya.
- Barentshavet er fremdeles et rent, rikt og sårbart økosystem. Det bør ikke åpnes for ytterligere industriell virksomhet i Barentshavet før de viktigste og mest sårbare naturverdiene er sikret.
- Før ny aktivitet skal tillates i nye områder, også de som ikke er definert som særlig verdifulle og sårbare, må dette vurderes ut i fra føre-var-prinsipper, summen av totalbelastninger fra eksisterende aktivitet i området og utfra det helhetlige risiko- og sårbarhetsbildet.

- Marine bevaringsområder må etableres for å verne de viktigste og mest sårbare fiskebestandene mot ytterligere industriell virksomhet.
- Kunnskapshull må identifiseres og prioriteres i fremtidig forskning.
- Økt verdiskapning basert på havets biologiske ressurser må være en av hovedpilarene i Norges økonomiske framtid.